

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

„ ____ ” _____ 2016 року

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр»

зі спеціальності 6.050.100 «Банківська справа»

(за напрямом «Фінанси та кредит»)

за темою:

«Роль споживчого кредитування в банківській системі України»

Виконавець:

студентка кредитного

факультету

Остапенко Л.І. _____

(підпис)

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Нянчук Н.Ю. _____

(підпис)

Одеса 2016

ЗМІСТ

	стор
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	5
1.1. Сутність споживчого кредитування як окремої форми організації кредитних відносин.....	5
1.2. Передумови виникнення та специфічні риси споживчого кредитування..	15
1.3. Законодавчо – нормативна база, якою регулюється споживче кредитування в Україні.....	21
Висновки до розділу 1.....	29
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ПО РЕАЛІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	32
2.1. Оцінка розвитку споживчого кредитування в банківській системі України.....	32
2.2. Аналіз стану споживчого кредитування на прикладі банку «Перший Український Міжнародний банк».....	44
2.3. Порівняльний аналіз банківського і небанківського споживчого кредитування.....	53
Висновки до розділу 2.....	60
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В БАНКАХ УКРАЇНИ.....	62
3.1. Проблеми та перспективи розвитку споживчого кредитування.....	62
3.2. Закордонний досвід розвитку споживчого кредитування в післякризовий період.....	73
3.3. Рекомендації щодо розвитку споживчого кредитування для банку «Перший Український Міжнародний банк».....	80
Висновки до розділу 3.....	86
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Споживчий кредит займає важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості країн. Його роль значно зростає в Україні в сучасних умовах, у тому числі, під впливом фінансової глобалізації та макроекономічної ситуації. За останнє десятиріччя кредити банків, надані населенню України збільшились у десятки разів. Унаслідок цього зросла роль кредиту у фінансуванні споживчих витрат населення, а відношення обсягів споживчих кредитів до ВВП досягло рівня розвинених країн. За цих обставин змінилася стратегія банків на кредитному ринку і політика щодо обслуговування фізичних осіб, збільшився вплив споживчого кредитування на фінансові результати діяльності банків.

Значне зростання споживчого кредиту в Україні стало важливим чинником розвитку банківської системи й економіки в цілому. Проте надто прискорене і недостатньо контрольоване зростання споживчого кредиту загострило проблеми незбалансованості товарних і кредитного ринків і сприяло нагромадженню ризиків. Водночас суб'єкти споживчого кредиту в Україні виявились не готовими до суттєвих трансформацій, а надмірна активізація банків щодо кредитування населення посилила загрози стійкості окремих банків і всієї банківської системи. Тому актуальними є дослідження шляхів ефективного розвитку споживчого кредиту в перспективі.

Фундаментальні основи його сутності й функціонування споживчого кредиту досліджені таким вченими, як: А.Сміт, А.Маршал, Э.Дж.Долан, В.Лексіс, Т.Тук, Е.Рід, Р.Коттер, М.Туган-Барановський, Дж.Сінкі. Вагомий внесок у дослідження споживчого кредиту зробили провідні вітчизняні науковці: М.Алексеєнко, О.Євтух, Б.Івасів, В.Лагутін, А.Мороз, М.Савлук, Р.Тиркало та науковці зарубіжних країн: А.Казимагомедов, О.Лаврушин, Є.Жуков, Г.Панова та інші. Разом з тим недостатньо досліджені й потребують поглибленого вивчення роль споживчого кредиту в економіці, перспективи його розвитку в Україні, тому тема роботи є актуальною.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є визначення ролі споживчого кредитування в банківській системі України на прикладі певного банку. Досягнення поставленої мети передбачає необхідність розв'язання таких завдань:

- на основі теоретичного дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців, а також чинного законодавства була визначена сутність споживчого кредитування взагалі і банківського зокрема;

- проведена оцінка стану споживчого кредитування в банківській системі України;

- проаналізована система споживчого кредитування «Першого Українського Міжнародного банку»;

- надані рекомендації щодо розвитку споживчого кредитування для банку «Перший Український Міжнародний банк» зокрема та банківської системи України взагалі.

Предмет та об'єкт дослідження. Об'єкт дослідження – економічні відносини, що виникають у процесі кредитування споживчих витрат населення. Предмет дослідження – діяльність банків у сфері споживчого кредитування населення в Україні в сучасних умовах на прикладі банку «Перший Український Міжнародний банк».

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження формують наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з теорії кредиту і банківської справи. Використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: абстрактно-логічний; порівняльний; аналізу та синтезу, статистично-економічний.

Інформаційною базою дослідження є: законодавчі і нормативно-правові акти, що визначають методичні основи і регламентують діяльність банків у сфері кредитування фізичних осіб, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, Асоціації Українських банків, офіційна звітність банків України, офіційні ресурси Internet.

ВИСНОВКИ

З вищенаведеного слід зробити наступні висновки:

1. Споживчий кредит є специфічною формою кредитних відносин. Автори наукових досліджень в галузі кредитних відносин все ще не дійшли згоди стосовно визначення, яке б тлумачило економічну сутність сучасного споживчого кредитування. Відповідно до вітчизняного законодавства «споживчий кредит – це кредит, що надається споживачеві на придбання продукції для особистих потреб, які безпосередньо не пов'язані з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.

2. Споживче кредитування - найбільш динамічний напрям розвитку банківського сектора. За допомогою споживчого кредитування можна придбати не лише квартиру, будинок, автомобіль, але і отримати освіту, придбати меблі, побутову техніку і інші товари народного споживання, вчинити туристичну поїздку, сплатити медичну операцію. Основна перевага від впровадження системи споживчого кредитування - підвищення рівня життя населення країни, стимулювання ефективності праці, зменшення плинності кадрів, і, як наслідок, зниження соціальної напруженості в суспільстві.

3. Класифікація споживчих кредитів позичальників і об'єктів кредитування може визначається: по напрямкам; по суб'єктам кредитної угоди, по терміну кредитування, від способу надання, за наявністю забезпечення, в залежності від методу стягування відсотків.

4. Незважаючи на існуючі напрацювання в області нормативно-правового регулювання споживчого кредитування, основне регулювання споживчого кредитування пов'язане з ухваленням законопроекту "Про споживче кредитування". Цілями цього законопроекту є захист прав і законних інтересів позичальників - фізичних осіб і кредиторів, зміцнення довіри до банківської системи України, підвищення стійкості фінансової системи, створення умов

для відвертання недобросовісної конкуренції у сфері споживчого кредитування.

5. Розвиток споживчого кредиту в Україні відбувався за двома різними сценаріями: швидке зростання в період «буму» кредитування (до фінансово-економічної кризи 2008 року); стрімке гальмування й подальша рецесія (під час і після кризи 2008 року). Починаючи з 2004 року, стрімке нарощення обсягів кредитів вилилось у високий рівень їх питомої ваги в портфелях банків, що свідчить про проведення ними агресивної кредитної політики. Це значно знижувало диверсифікацію бізнесу, що сприяло накопленню ризиків. Під час кредитного «буму» (2006-2008 рр.) в Україні частка кредитів у портфелях банків досягала 75-80 %.

6. Реально кредитування населення протягом останніх 7 років економічної рецесії перебуває в стагнації, довгострокове кредитування заморожується, а поживлення відбувалось лише за рахунок короткострокових споживчих кредитів. Новий ріст проблемних кредитів у банках у 2014-2015 рр., що відповідає новій девальвації гривні, підтверджує хибність дозволеного 2003 р. кредитування населення в іноземній валюті, в той час як більшість доходів домогосподарства отримують у гривні, а економічний стан у країні далекий від стабільного.

7. В роботі було проведено аналіз споживчого кредитування в ПАТ ПУМБ. ПАТ ПУМБ входить в першу десятку банків по споживчому кредитуванню (його питома вага в загальному обсязі споживчих кредитів банківської системи України склає 1,8%). Слід зауважити, що ПАТ ПУМБ за весь період свого існування в роботі надавав завжди перевагу менш ризикованим видам діяльності, таким як кредитування корпоративних клієнтів, чи надання широкого спектру банківських послуг, що дало йому змогу залишитись в першій десятці банків в умовах тотального банкрутства в банківській системі України. Як видно із дослідження, частка найбільш ризикованих операцій банку (кредитування фізичних осіб) в активах за

останні 5 років має тенденцію до зниження (з 18,5% в 2010 році до 8,5% в 2015 році).

8. В ПАТ ПУМБ за останні роки значно знизилась якість споживчих кредитів. Станом на кінець 2011 року всі непрострочені споживчі кредити в банку мали високий (42,4%) та стандартний рейтинг (57,5%), але за п'ять років рейтинг наданих кредитів значно погіршився: високий рейтинг має тільки 4,8% від загального обсягу кредитів, а рейтинг нижче стандартного - 24,1%. Банку необхідно удосконалити управління кредитним портфелем фізичних осіб у зв'язку з виявленими нами в дослідженні проблемами погіршення якості наданих споживчих кредитів з ціллю запобігання ризиків неповернення позичених коштів.

9. Узагальнення проблем, що існують у сфері роздрібного банківського кредитування, дає змогу перейти до можливих шляхів їх вирішення, а саме:

- створення ефективної інфраструктури бюро кредитних історій;
- покращення методичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальників, яке повинно включати широке використання скорингових систем;
- скорочення частки кредитних коштів у готівковій формі, що сприятиме зменшенню витрат обігу, і посилення контролю за цільовим використанням кредиту;
- встановлення плаваючих ставок за кредитами, розмір яких буде переглядатися щомісячно та буде прив'язаний до облікової ставки; запровадження високопрофесійних юридичних служб, спроможних ефективно оцінювати усі правові аспекти взаємодії банків із клієнтами і у разі необхідності реалізовувати права банку у судовому порядку;
- активне використання інструментів маркетингу, а саме сегментації та кластерного аналізу, з метою зменшення витрат банків на ринку роздрібного кредитування;

- відділення ринку експрес-кредитування від автокредитування та іпотеки та створення "нішевих програм" для окремих груп позичальників, а саме пенсіонерів, студентів, туристів тощо.

10. Для удосконалення роботи з проблемними позичками рекомендуємо використовувати досвід закордонних банків. Щодо рекомендацій роботи з надання споживчих кредитів ПАТ ПУМБ, то нами визначене наступне.

На сьогоднішній момент у ПАТ ПУМБ ми визначили наступні проблеми, пов'язані зі споживчим кредитуванням:

1. Значна загроза зниження якості кредитів;
2. Тривалий час розбору зібраних документів (до 5 днів);
3. Малий асортимент банківських послуг і програм;
4. Неефективна система мотивації.

Виділивши істотні проблеми, ми пропонуємо нижче перераховані шляхи їх вдосконалення :

- збільшення пакету пропонованих клієнтам послуг і програм, які відповідали б ринковим тенденціям;
- збільшення каналів кредитних продуктів підтримка постійних стосунків з магазинами-партнерами, пошук нових партнерів і відкриття кредитних точок;
- модифікація методів роботи з простроченою заборгованістю для підвищення якості кредитного портфеля (як приклад такого заходу може виступити обмін базами клієнтів з "чорного списку" з іншими банками);
- розвиток маркетингової діяльності банку, підвищення впізнаності і доступності бренду ПАТ ПУМБ для різних аудиторій на усіх частинах ринку, на яких представлена ця кредитна установа (наприклад, реклама на радіо, телебаченні і в пресі);
- залучення до роботи висококваліфікованих фахівців для успішної реалізації стратегії Банку;
- пропонуємо впровадження в банку модель споживчого кредитування - "кредитний конвеєр".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакуменко О. В. Позиціювання ломбардів на ринку фінансових послуг / О. В. Абакуменко, С. В. Данилович // Современный мир: проблемы и перспективы : сборник тезисов и докладов. – 2011. – Ч. 2, № 1. – С. 11–15.
2. Ареф`єва О.В. Управління розвитком економічних систем: теорія, механізми регулювання та управління [Текст]: монографія / О.В. Ареф`єва, В.В. Прохорова. – Х.: [УкрДАЗТ], 2010. – 301 с.
3. Базадзе К. М. Перспективні види інноваційних послуг банків [Текст] / К. М. Базадзе // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 2 (14). – С. 220-224.
4. Банківська система України [Текст] : монографія / В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – 187 с.
5. Блэк Дж. Экономика: Толковый словарь: Англо-русский / Дж. Блэк. – М.: ИНФРА-М, Весь Мир, 2000. – 480 с.
6. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа [Текст]: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2008. – 564 с.
7. Герасименко. В. В. Економічна сутність і особливості банківської конкуренції та конкурентоспроможності банків [Текст] / В.В. Герасименко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ "УАБС НБУ". – Суми. – 2011. – № 32. – С. 7.
8. Гладчук О. Парабанківська система як важлива складова фінансового сектора / О. Гладчук // Вісник ТНЕУ. – 2007. – №1. – С. 40–49.
9. Горбенко О.В. CRM-рішення в Україні: ефективний інструментарій маркетингу або популярна тема [Текст] / О.В. Горбенко, Ю.А. Бех // Вісник ДНУ.– 2009.– №5. – С. 19-23.
10. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2003. – № 18 –22. – Ст. 144.

11. Гроші та кредит: Підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М.Ф.Пуховкіна та ін. / За заг. ред. М. І. Савлука.–К.: КНЕУ, 2001. – 602 с.
12. Гроші та кредит: Підручник / За ред. проф. Б. С. Івасіва. – К.: КНЕУ, 1999. – 404 с.
13. Гроші та кредит : [підручник] / [Савлук, А. М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.]; за ред. М. І. Савлука. – [6-те вид.] – К.: КНЕУ, 2011. – 589 с
14. Дзюблюк О. В. Сучасні аспекти розуміння сутності і ролі кредиту як економічної категорії [Текст] / О. В. Дзюблюк // Світ фінансів. – 2010. – № 1. – С. 7–16.92
15. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Текст]: монографія / О.І. Драган. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 23 с.
16. Дубина М. В. Стан та перспективи розвитку системи пара банківських посередників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./NvFbi/2010_3/08st.pdf
17. Євтушенко Н.М.Тенденції розвитку іпотечного кредитування в Україні [Текст] / Н.М. Євтушенко // Науковий журнал "Молодий вчений". – 2014. – №10 (13), Частина 1 . – С.62–6
18. Економічна теорія: Політекономія. Підручник/ В.Д. Базилевич, В.М.Попов, К.С.Базилевич, Н.І.Гражевська. - " Знання -Прес ", 2007. - 719с.
19. Ільченко Л.В. До проблеми використання потенціалу кредитних спілок у забезпеченні економічного зростання: сучасна практика і реалії України / Л.В. Ільченко // Економіка та держава. - 2009. - № 1. - С. 66-69.
20. Канарська М. Споживче кредитування: банк за все заплатить? / М. Канарська // Молодь і підприємництво. – 2005. – № 21. – С. 2–12
21. Кірхнер Р. Банківський сектор в Україні: минулі події та майбутні виклики [Електронний ресурс] / Роберт Кірхнер, Рікардо Джуччі, Сайрус де-ла Рубія, Віталій Кравчук // Берлін - Київ, 2011. – Режим доступу - <http://www.ier.com.ua>

22. Козюк В.В. Експансія кредиту в системі макрофінансових дисбалансів / В.В. Козюк // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 25–31.
23. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 р.: Постанова Правління Національного банку України від 18. 06. 2015 р. № 391 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
24. Конкуренція та конкурентоспроможність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.spkneu.org/2013/12/konkurenciya-ta-konkurentnospromozhni/>
25. Конституція України від 28 черв. 1996 р. №254к/96-ВР // Відом. Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
26. Криза триває: огляд ринку іпотечного кредитування за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/zhitlo_v_kredit/statti/kriza_trivae_oglyad_rinku_ipotechnogo_kredituvannya_za_2013_rik
27. Кредити готівкою від кредитних спілок: нюанси і відмінності від банківських позик (Блог) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/spozhivchi_kredit/statti
28. Кредит і кредитні правовідносини: економічна природа і практика законодавчого регулювання / М. Олексієнко, В. Ольшанський, Д. Лилик, Е.Першиков – К.: “Козаки”, 1996. – 144 с.
29. Ксьондз С. М. Діяльність ломбардів як учасників ринку фінансових послуг / С. М. Ксьондз // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – Т. 2, № 6. – С. 154–159.
30. Кучеренко Т.В. Аналіз та оцінка сучасного стану кредитного ринку України / Т.В. Кучеренко, О.В. Мелентьєва // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Economics/1_136480.d
31. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 215 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

32. Лютий І.О. Банківський маркетинг [Текст]: підручник / І.О. Лютий, О.О. Солодка. – К.: Центр учбової літератури 2 видання, 2010. – 689 с.
33. Макаренко М. І. Посткризова реінкарнація ринку банківських послуг [Електронний ресурс] / М. І. Макаренко. // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» – Режим доступу - <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1668>
34. Мочерний С.В. Економічна теорія. – Бібліотека українських підручників. – Режим доступу: http://libfree.com/169661328/ekonomikaekonomichna_teoriya__mocherniy_sv.htm
35. Найактивніші боржники живуть у Києві та Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу - <http://www.tsn.ua/groshi/eksperti-rozprovili-de-v-ukrayini-naybilshe-vidayut-kreditiv-316769.html>
36. Офіційний сайт Простобанк консалтинг / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу - <http://www.prostobank.com>.
37. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
38. Панова Г. С. Банковское обслуживание частных лиц / Г. С. Панова. - М.: АО «ДИС», 1994. – 352с.
39. Партин Г. О. Стан споживчого кредитування в Україні та перспективи його розвитку з врахуванням умов сучасної фінансово-економічної та політичної ситуації [Електронний ресурс] / Г. О. Партин, Я. Р. Грудка // Науковий вісник НЛТУ України. - 2014. - Вип. 24.6. - С. 257-262.94
40. Пінчук Т.А. Аналіз сучасного стану умов споживчого кредитування фізичних осіб в Україні / Т. А. Пінчук, О.В. Костенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2020>
41. Пожар А. Формування сервісної інфраструктури системи кредитної кооперації на регіональному рівні / А. Пожар // Світ фінансів. - 2007. - № 3. - С. 12.

42. Политическая экономия. Учебник для вузов. / Медведев В. А., Абалкин Л. И., Ожерельев О. И. и др. – М.: Политиздат, 1988. – 732 с.
43. Политическая экономия: Учебник / Под ред. А. М. Румянцева. // М. – 1978. – 608 с.
44. Постанова НБУ від 10.05.2007 №168 “Про затвердження Правил надання банками України інформації споживачу про умови кредитування та сукупну вартість кредиту”/[Електр. Ресурс]/ Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
45. Потійко Ю. Ще раз про кредит // Вісник Національного банку України. – 2000. – № 12. – С. 47 – 48
46. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про споживче кредитування” / [Електронний Ресурс] / Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
47. Правове регулювання сфери захисту прав споживачів у Європейському союзі і Україні. – Центр європейського та порівняльного права Міністерства юстиції України. – Київ, 2005
48. Про Антимонопольний комітет України: закон України : прийнятий 29.11.1993 р. №3659 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – С.114 – 125.
49. Про банки і банківську діяльність: закон України : прийнятий 07.12.2000 №2121 – Ш [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. // Відомості Верховної Ради. – 2000. – №5-6. – С. 30.
50. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 28. – Ст. 210.
51. Про затвердження змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ № 312 від 12 травня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
52. Про захист економічної конкуренції: закон України: прийнятий 11.01.2001 р. №2210 – Ш [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. Вид. // Відомості Верховної Ради. – 2001. – №12. – С.64.

53. Про захист прав споживачів : Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-12 // Відом. Верховної Ради України. – 2010. – № 9. – Ст. 84.
54. Просович О. П. Управління ризиками комерційного банку [Текст] / О. П. Просович, К. В. Процак // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". – 2010. – № 684. – С. 194–199.
55. Річні звіти ПАТ «Перший український міжнародний банк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pumb.ua/ua/investor_relations/annual_reports/
56. Сідельник О.П. Позичування небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг як фактор підвищення їх конкурентоспроможності [Текст] / О.П. Сідельник // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2011. – № 2 (11) . – С. 234-239.
57. Слобода Л. Фінансовий ризик-менеджмент банків України в посткризовий період [Текст] / Л. Слобода, М. Шморгай // Економічний аналіз. – 2011. – №8. – С. 397 – 403.95
58. Сороківська З. Особливості діяльності ломбардів в умовах фінансової кризи / З. Сороківська // Українська наука : минуле, сучасне, майбутнє. – 2010. – №14–15. – С.261–268.
59. Сутність та види нетрадиційних банківських операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gendocs.ru/v5936/>
60. Сухораба В. Сутність кредитного ринку та прояви його змісту в умовах трансформації суспільства [Текст] / В. Сухораба // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – № 2. – С. 12-17.
61. Терещенко Г. М. Перспективи розвитку кредитних спілок / Г.М. Терещенко // Фінанси України. - 2009. - №5. - С. 87-94.
62. Тернівський Т. Кредитні спілки під час кризи / Т. Тернівський // Українська перспектива. - 2010. - № 25. - С. 4.
63. Тиркало Р.І. Банківська справа [Текст]: навч. посібник / Р.І. Тиркало. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. – 630 с.

64. Ткачук В.О. Маркетинг у банку [Текст]: навч. посібник / В.О. Ткачук // Тернопіль : "Синтез-Поліграф", 2006. – 541 с.
65. Тропіна В. Б. Фінансові посередники: основні тенденції розвитку в Україні [Текст] / В. Б. Тропіна, Л. В. Лисяк // Економічний простір. – 2011. – №50. – С. 178-184.
66. Труш І.Є. Іноземний досвід здійснення банківських операцій щодо надання споживчих кредитів [Текст] / І.Є. Труш // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.13. – С. 327–333.
67. Ушакова И.А. Проникновение CRM систем в социальные сети [Електронний ресурс] / Ушакова И.А., Панасенко С.А // Системи обробки інформації. – 2011. – № 7(97). – С. 43-47
68. Фінансовий ринок [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – 2-ге вид., випр. – К. : Каравела, 2003. – 344 с.
69. Фінансовий ринок [Текст]: навч. посіб. / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Знання – Прес, 2003. – 535 с.
70. Финансово-кредитный словарь: В 3-х т. Т. 2. / Гл. ред. В. Ф. Гарбузов. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 511 с.
71. Финансы, денежное обращение и кредит [Текст]: Учебник / Под ред. проф. Н.Ф. Самсонова. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 448 с.
72. Функції кредитного ринку та їх еволюція / Г. В. Миськів // Часопис економічних реформ. – 2014. – № 1. – С. 43–48. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Cher_2014_1_10.pdf
73. Харчук Т.В. Підходи до визначення конкурентних переваг підприємства [Текст] / Т.В.Харчук // Экономика и управление. – 2011. – №6. – С. 68-71.96
74. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. // Відом. Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356.
75. Шевцова О.Й. Конкуренція на фінансовому ринку: банківські конкурентні переваги / О.Й. Шевцова, В.І. Віхлевщук // [Електронний ресурс].

– Режим доступу:
http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekpr/2009_25/shevcova.htm

76. Юркевич О.М. Місце та роль кредитних компаній на фінансовому ринку України [Текст] / О. М. Юркевич // Фінанси України: Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал . – 2009. – № 11. – С. 88-94

77. Як правильно вибрати кредит - вибір між банківським споживчим, цільовим і небанківським кредитом [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://kredit-bank.com.ua/yunikredit-bank-vigidni-umovi-kredituvannya/yak-pravilnovibrati-kredit-vibir-mizh-bankivskim.htm>